

УДК 008:379.85:323.1(477)

Цитування:

Берест П. М. Вплив туристичних DESTИНАЦІЙ центральної України на ментальну парадигму українського соціуму. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2023. № 3. С. 32–38.

Берест Павло Михайлович,
аспірант Національної академії
керівних кадрів культури і мистецтв
<https://orcid.org/0000-0002-5218-4812>
berest@gmail.com

Berest P. (2023). Impact of Tourist Destinations in Central Ukraine on the Mental Paradigm of Ukrainian Society. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal*, 3, 32–38 [in English].

ВПЛИВ ТУРИСТИЧНИХ ДЕСТИНАЦІЙ ЦЕНТРАЛЬНОЇ УКРАЇНИ НА МЕНТАЛЬНУ ПАРАДИГМУ УКРАЇНСЬКОГО СОЦІУМУ

Метою роботи є дослідження специфіки взаємовідносин такого соціокультурного феномену як туристичні DESTИНАЦІЇ та ментальності; аналіз й осмислення впливу культуротворчого потенціалу DESTИНАЦІЙ Центральної України на ментальну парадигму українського соціуму; вивчення взаємозв'язку між цими двома явищами та виявлення важливого внеску туристичних DESTИНАЦІЙ у процеси трансформацій ментальних парадигм вітчизняного суспільства. **Методологія роботи** базується на використанні комплексного міждисциплінарного підходу. У дослідженні застосовані загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема: аналізу, синтезу, генетичний, семіотичний, культурологічний та інші методи наукового пізнання, які допомагають осмислити роль та специфіку впливу туристичних DESTИНАЦІЙ на становлення сенсів у контексті формування ментальної парадигми суспільства. **Наукова новизна** праці полягає у визначенні необхідності осмислення впливу туристичних DESTИНАЦІЙ Центральної України на ментальну парадигму українського соціуму з позицій культурології; в аналізі взаємозв'язку туристичних DESTИНАЦІЙ Центральної України та самоідентифікації, свідомості й ментальності українців. **Висновками** та результатом дослідження є означення існування впливу туристичних DESTИНАЦІЙ Центральної України на формування ментальної парадигми українського соціуму. Своїми культурними, духовними пам'ятками, що пізніше оформились як всевітньовідомі туристичні DESTИНАЦІЇ, Центральна Україна має безумовний вплив не лише на традиції, культуру, світосприйняття, але й також на формування ментальної парадигми українського соціуму. Продовження цих досліджень має важливе теоретичне й практичне значення для подальшого збагачення сучасного гуманітарного (зокрема культурологічного) знання, а також комплексної відбудови України й виведення нашої країни на рівень розвинутих європейських держав.

Ключові слова: туристичні DESTИНАЦІЇ, ментальна парадигма, український соціум, культурологія туризму, Центральна Україна.

Berest Paulo, Postgraduate Student, National Academy of Culture and Arts Management

Impact of Tourist Destinations in Central Ukraine on the Mental Paradigm of Ukrainian Society

The purpose of the article is to study the specific character of the relationship between the socio-cultural phenomena of tourist destinations and mentality; to analyse the impact made by the culture-building potential of destinations in Central Ukraine, their sacred and spiritual significance on the mental paradigm of Ukrainian society; to understand the historical and cultural sights and tourist destinations in Central Ukraine as important components in the formation of the mentality and preservation of the national identity of Ukrainians. **The research methodology** and the main methods of research are based on the application of a comprehensive interdisciplinary approach, the study of the scientific contributions made by the researchers in the field of cultural studies, philosophy, history of tourism, sociology, and other related disciplines. The article uses general scientific and special methods of scientific knowledge, in particular analysis, synthesis, genetic, cultural, and other methods. **The scientific novelty** of the paper lies in the determined need to understand the interrelationship of the development processes of tourist destinations in Central Ukraine and their impact on the mental paradigm of Ukrainian society from the standpoint of cultural studies; in the analysis of the impact of tourist destinations in Central Ukraine and the self-identification and mentality of Ukrainians. **Conclusions.** The result of the research is the determined existence of the impact of tourist destinations in Central Ukraine on the formation of the mental paradigm of Ukrainian society and their interrelationship. Moreover, the conclusions are the identification and highlighting of the socio-cultural potential of Central Ukraine destinations, their

sacred and spiritual significance for the mental paradigm of Ukrainian society, both in historical retrospect and in the present.

Keywords: tourist destinations, mental paradigm, Ukrainian society, culturology of tourism, Central Ukraine.

Актуальність теми дослідження. Туристична дестинація, хоча й є відносно новим терміном для вітчизняної науки, проте, феномен, який це визначення уособлює, має доволі довгу соціокультурну історію становлення і розвитку. Як кінцевий пункт мандрівки, як місце, куди цілеспрямовано прямує подорожуючий, прототуристичні дестинації існували від початків виникнення шляхів та зародження культури подорожей. Місто Київ, як фундаментальна основа формування туристичних дестинацій Центральної України, від часів свого заснування, а то, ще й до появи цієї назви, але за часів існування поселень на його теренах, був торговим, ремісничим, адміністративним центром всієї Центральної України. Після зародження та постановня племінного союзу антів, полян та інших праукраїнських племен – Київ стає столицею їх державних утворень. З плином часу еволюціонували уявлення, традиції й причини подорожей, змінювався соціокультурний простір, але Центральна Україна, з її сакральними об'єктами та дестинаціями залишалась тим місцем, що спонукало мандрівників відвідати його, слугувало маркером самоідентифікації особи і суспільства, впливаючи на ментальну парадигму соціуму.

Сучасна культурологія, вийшовши з філософського знання, гармонічно взаємодіє з антропологією, етикою, етнографією, історією, мистецтвознавством, соціологією, іншими гуманітарними науками та вивчає багатогранні взаємозв'язки різноманітних соціокультурних феноменів. Дослідження історико-культурних пам'яток, сучасних та перспективних туристичних дестинацій вже є предметом напрацювань низки вітчизняних та закордонних культурологів. Однак, слід зазначити, що деякі актуальні питання пов'язані з кореляцією й взаємовпливом культурних об'єктів, туристичних дестинацій з ментальними модусами та парадигмою українського соціуму не є достатньо опрацьованими. В той же час, останні геополітичні та воєнні події, що відбуваються на наших очах, вчергове доводять як важливість збереження культурної спадщини, які у розвинутих країнах є одночасно й популярними туристичними дестинаціями, так й підкреслюють їх тісний зв'язок з самоідентифікацією, ментальністю народу, що

є одними з важливих факторів його виживання й розвитку. У цьому сенсі, процеси впливу культурних об'єктів, туристичних дестинацій, які є метою відвідання багатьох мандрівників, на ментальні структури, генетичну пам'ять нації потребують уважного вивчення та можуть мати вагомий теоретичний й практичний наслідок в сучасному і майбутніх етапах поступу української держави і суспільства.

Аналіз досліджень і публікацій. Особливості мислення, сприйняття, фактори, що на них впливають, не лише окремих індивідуумів, але й цілих народів, були предметом роздумів вже багатьох античних філософів. Питанням осмислення душі народу, українського національного характеру приділяли увагу видатні діячі XIX століття: Д. Бантиш-Каменський, Г. Калиновський, В. Антонович, М. Гоголь, Г. Данилевський, М. Драгоманов, М. Костомаров, М. Куліш, М. Максимович, І. Нечуй-Левицький, О. Потебня та ін. Їх справу продовжили славетні українські культурологи, історики і філософи Д. Антонович, А. Кримський, Ю. Липа, Є. Маланюк, Д. Чижевський й ін. В останні десятиліття вивченню цього питання, в тому числі з філософської та культурологічної точок зору, приділяли увагу вітчизняні науковці В. Заблоцький, І. Лисий, М. Коваль, С. Кримський, Ю. Паніч, М. Попович та багато інших. Так, наприклад, В. Ананьїн та В. Горлинський розглядають ментальні структури свідомості як передумови сталого розвитку і безпеки суспільства [1], а В. Поляренко – як невід'ємну складову культури нації [10]. Питанням формування та еволюції туристичних дестинацій, їх теоретико-методологічного аналізу, тематиці соціологічного, культурологічного та інших аспектів функціонування туристичних дестинацій приділяли увагу такі зарубіжні та українські автори: В. Альтгоф, П. Пірс, Г. Річардс, Г. Вишнеvsька, С. Гаврилюк, В. Кифяк, І. Крупа, С. Тимчук, О. Шершньова. Вивченню соціокультурного феномену туризму та туристичних дестинацій з точки зору культурологічних студій присвячені праці: З. Баумана, Л. Божко, Г. Гарбара, А. Данелюка, С. Дичковського, Дж. Джафарі, В. Любарець, С. Панченко, В. Сіверса й ін.

Водночас питання взаємозв'язку туристичних дестинацій, культурних, архітектурних пам'яток міста Києва та

Центральної України з ментальністю суспільства, їх впливу на ментальну парадигму соціуму є ще недостатньо дослідженими, що, серед іншого, й обумовлює актуальність та новизну даної праці.

Мета статті – дослідити специфіку взаємовідносин таких соціокультурних феноменів як туристичні дестинації й ментальність; проаналізувати вплив культуротворчого потенціалу дестинацій Центральної України, їх сакрального та духовного значення на ментальну парадигму українського соціуму; розглянути історико-культурні пам'ятки та туристичні дестинації Києва й Центральної України, як важливі складові формування ментальності та збереження національної ідентичності українців.

Виклад основного матеріалу дослідження. Туристичні дестинації, як кінцеві об'єкти мандрівки, що мають належні, для відповідного часу, пункти розміщення подорожуючих, існували з давніх давен, ще задовго до того як виник відповідний термін. Активне наукове студіювання туристичних дестинацій починається в другій половині ХХ століття. Цей термін позначається як територія, що є привабливою для туристів або ж місце відвідання, що залишає у туристів різноманітні враження, досвід, емоції. Всесвітня туристична організація характеризує туристичні дестинації як фізичний простір, у якому відвідувач цілеспрямовано проводить не менше однієї ночі, яка включає різноманітні турпродукти, визначні пам'ятки, туристичні ресурси тощо. Відвідувачі обирають, як свою мету подорожі, саме ту туристичну дестинацію, яка, за їх переконанням, відповідає їх внутрішнім вимогам і потребам [8]. Й подорожуючі готові витратити свій час, гроші, сили, щоб відвідати якусь унікальну туристичну дестинацію, яку, в силу загальних чи особливих причин, висновків, стереотипів мислення, обрали як мету поїздки.

Причини через які, у всі віки, люди здійснювали мандрівки були різноманітними. Але серед основних можемо виділити: паломництво, торгівлю, освіту, а також подорожі заради власних культурних, оздоровчих, розважальних та інших потреб. У цій царині й виникає взаємозв'язок між дестинаціями, історико-культурними чи природними пам'ятками та способом мислення, підґрунтям прийняття рішення, ментальністю подорожуючих.

Ментальність та менталітет походять від латинського *mens*, що буквально означає –

пов'язаний з духом, духовністю. Це є спосіб сприйняття та тлумачення світу, що поширений у певній спільноті та виражається в її соціокультурних проявах та феноменах. Ментальність визначається архетипами, стереотипами культури відповідної спільноти. Це соціально-психологічна налаштованість людини, яка виражає її персональні та суспільні особливості, що втілює відповідні константи життєвих настанов і моделей поведінки. А все вищезначене, відповідно, пов'язане з культурними традиціями та етапами розвитку певних народів. Таким чином, ментальність є формою і проявом самоідентифікації, приналежності до спільноти чи нації. Вона зберігає культурний код народу, допомагає зрозуміти особливості й закономірності розвитку історії, традицій, суспільної моралі спільнот [3, 57–58].

Також ментальні фактори впливають на сприйняття картини навколишнього світу, на відношення до тих чи інших об'єктів, місць, явищ, їх оцінку індивідуумом та соціумом. А це, в свою чергу, позначається на особистих чи суспільних бажаннях, вчинках й діях. З іншого боку, наявність таких знакових пам'яток, сакральних дестинацій, якими з часів Великого князівства Київського (Київської Русі) славиться Центральна Україна, що з покоління в покоління усвідомлювались як духовні святині всього народу, залишило всій глибокий слід в ментальній парадигмі українського суспільства.

Крім того, ментальність є особливістю людського мислення, що реалізуються у проявах і діях людини на рівні свідомості, але базуються на структурних елементах сфери підсвідомого. Це є сфера, що охоплює емоційний, інтелектуальний та інші рівні життєдіяльності, природне і культурне середовище, які проявляються у духовному, моральному, релігійному осмисленні. Це є внутрішній світ, що поєднує людину з її історичним, культурним, природним оточенням, яке впливає, як на особистість, так й на етнос та формує національний характер [10, 108].

Відповідно до наукових праць Ю. Липи, на формування українського характеру впливали, також, різні етноси, які впродовж тисячоліть мешкали на теренах України. В кожній нації є основні психологічні й ментальні компоненти – первні, що за визначенням Ю. Липи, сформували національний характер. Український нарід має такі чотири основні складові пракультури або первні: трипільський, гелленсько-понтійський,

готський та київський. Трипільці є першими осілими поселенцями-землеробами на нашій землі. Вони ж першими почали активно взаємодіяти з природою, створюючи праміста, виділяти поля, пробивати дороги – перший елемент культури, зводити вали. Як підкреслює Ю. Липа, заслуга трипільців передусім у сполученні всієї території селами й дорогами. А це вже й є елементи культури подорожей, мандрів та прообразом DESTИНАЦІЙ. І тільки на цьому підґрунті могли повставати майбутні потужні державні утворення: Боспорська, Готська та Київська. Гелленсько-понтійська, або її ще називають скитська (скіфська) чи боспорська, культура додала відкритості до попереднього трипільського життя. Цілий край був тоді пов'язаний мережею міжнародних торговельних пунктів, що поєднували міста-республіки. Саме цій епосі ми завдячуємо появі великих торгових міст на теренах України. В цей період зароджується та розвивається давньоукраїнське мореплавання, міжнародна торгівля та культурна взаємодія з іншими центрами цивілізації. Готи, що у II столітті н.е. прибули на Подніпров'я й дійшли до Криму, принесли на нашу землю централізовану державність й військову організацію. На зміну гелленсько-понтійській культурі й мистецтву приходять романо-германська, а християнство стає на українських землях, за часів правління готів, державної релігією. Тоді ж відбулась й активізація процесів творення давньоукраїнської мови, адже вже анти і поляни, в V–VI ст. говорять праукраїнською мовою. Трипільський, гелленсько-понтійський і готський первні стали тими наріжними каменями, на яких постала Київська держава, українська культура та ментальність. Та й сам Київ виріс із трипільських селищ, гелленського торгового полісу й готського міста. Відомо також, що культурний й ментальний вплив давньої Київської держави сягав не лише далеко за її межі, але й набагато століть вперед. Адже, державотворчими, культурними, ментальними спадкоємцями Київської Русі усвідомлювали себе й давньоукраїнські князі часів Великого князівства Литовського і Руського, й гетьмани та старшина Козацької держави, й вчені, письменники, інтелігенція часів становлення новітньої української політичної нації XIX століття [9].

Таким чином, структуру ментальних патернів варто розглядати як результат тривалих, багатовікових процесів становлення, інтеграції та функціонування свідомого і

підсвідомого рівнів психіки, зумовлених різноманітними потребами та обставинами, особистості й народу, у відповідних історичних і соціокультурних процесах. Безумовно, це є відкрита структура, конфігурація якої проявляється в кожній людині, згідно багатьох факторів та особистих характеристик, зумовлених конкретним часом, місцем, формою мотивації поведінки тощо [1, 6]. Водночас європейські діячі Просвітництва, раціоналізм XIX століття сприяли десакралізації базових світоглядних норм й цінностей, що ґрунтувалися на християнській традиції. Протягом останніх двох віків відбувалось формування нового типу цінностей, базованих на модерному раціональному мисленні [6, 6]. Проте фактом залишається також те, що від початків існування давньоукраїнської державності, столичний Київ був політичним, економічним, торговим, духовним, освітнім центром. Розвиток мистецтв, архітектури, становлення соборів і монастирів, призвели до того, що Центральна Україна, стала відома своїми паломницькими DESTИНАЦІЯМИ, а Київ здобув славу другого Єрусалиму, куди прямували прочани й мандрівники з усієї Центральної і Східної Європи. Отже, існування видатних культурних пам'яток, що уособлювали собою видатні історичні здобутки, безумовно, наклало свій відбиток й на сучасну ментальну парадигму нашого народу.

Можна стверджувати, що ментальність спільноти, як складова колективної свідомості, є своєрідним відображенням політичних, історичних, культурних та інших процесів, які проходить ця спільнота. Впливаючи на індивідуальні світобачення, вона, за допомогою символів, ідей, святих та знакових місць, історико-культурних та туристичних пам'яток формує особистість, її уподобання та світогляд, з яких й твориться ця сама спільнота.

Таким чином, під час відвідування, з покоління в покоління, так званих місць сили або святих місць – духовних й історичних пам'яток Києва, що, в наш час, стали всесвітньовідомими туристичними DESTИНАЦІЯМИ, відбувалось формування символічного й культурного підґрунтя, що мало значний вплив на ментальну парадигму українського соціуму. Усвідомлені та неусвідомлені, емпіричні й емоційні складові, пережиті під час зносин з DESTИНАЦІЯМИ Києва, допомагали становленню основ віри, ідей, почуттів, переконань, впливали на національний характер та ментальність.

А така сукупність смислових, сутнісних форм соціумного свідомого і несвідомого формувала генетичний код українського народу, становила його ментальну парадигму [5, 106]. Адже, не лише природні умови, клімат, мова, традиції, але й визначні культурні і туристичні об'єкти, які є цілком відвідання тисяч і мільйонів осіб, формують суспільні психологічні риси, ментальну парадигму спільноти. Менталітет, так само як і культурні, духовні цінності, історичні пам'ятки, сакральні місця народу – надають змогу особі, усвідомлюючи свою унікальність, відчувати глибинний зв'язок зі своїми предками, автентичною історією і віковичною культурою, бути складовою частиною минулих, теперішніх і майбутніх звершень. А знані туристичні дестинації Центральної України, частина з яких внесена до реєстру Світової спадщини ЮНЕСКО, відіграють в цьому процесі якщо не головну, то важливу роль, місію й функцію.

Нагадаємо також, що цінності, що складають основу людської ментальності та діяльності, є стрижневим компонентом поступу суспільства. Сформована система цінностей є ключовим системоутворювальним фактором культури, а по її змісту можна зробити висновки щодо рівня розвитку суспільства в цілому, процесів формування її ментальності та світогляду, ціннісних взаємовідносин [4, 12]. З огляду на це, можемо стверджувати, що Київ з його дестинаціями, вже тисячоліттями, є вагомим чинником і визначним фактором у процесі етногенезу та державотворення українців, у формуванні традиції та конструюванні колективної пам'яті. А його історико-культурні пам'ятки допомагають нашому народові плекати й зберігати власну ідентичність, осмислювати сенси й символіку спадщини суспільства, створюючи певні соціокультурні, в тому числі й туристичні, практики, що формують звички та впливають на ментальну парадигму українського соціуму.

До того ж, осмислення історико-культурної спадщини, що тісно пов'язана з ідентичністю суспільства та творить певні соціокультурні наративи й ціннісні маркери спільнот, їх «символічний капітал», призводить до процесів, які консоліднують суспільство та окреслюють напрямки його цивілізаційного розвитку [7, 19]. Водночас людина для формування свідомості потребує становлення та розширення історичної пам'яті. Адже структурні складові менталітету є тісно пов'язаними з історією і культурою

відповідного суспільства та держави. Передаючи смислотворення, менталітет виступає простором духовності та місцем формування спільноти, що дозволяє усвідомлювати достовірну історію та говорити про людську сутність [2, 12].

Загалом, оцінюючи досліджуваний взаємовплив, можна констатувати, що менталітет є не лише розумовими процесами, думками, інтелектом, напрямком мислення, складовою характеру особи чи соціуму, а він, також, виражається й уособлюється в колективних архетипах, що проявляються у навколишньому світі, в творах мистецтва, архітектури, в цілій культурі, традиціях, вчинках, звичках і діях.

Задля гармонійного розвитку успішних туристичних дестинацій потрібно спиратись на ґрунтовні знання щодо цих історико-культурних пам'яток, на базі яких формуються дестинації, розуміти свою ціннісну позицію в глобальній системі туристичних знань та світових парадигм. Використання місцевої культури як основи туристичної привабливості та туристичних дестинацій може спровокувати культурні зміни. Тому, одним із важливих зусиль, які треба зробити є впровадження управління знаннями [11]. В цьому контексті культура мандрів, туристичні дестинації, що притягають до себе багатьох подорожуючих, є з одного боку витвором культури даного народу, а з іншого – формують відповідне суспільство, його ціннісний ряд, впливають на його ментальну парадигму й реальність, в якій відповідні культурні пам'ятки та туристичні дестинації є важливими елементами духовного життя соціуму.

Сучасні дослідження підтверджують, що одним з ключових факторів лояльності та задоволення туристів від подорожі є сприйняття та імідж туристичної дестинації [12, 10]. Отже, туристичні дестинації можна розглядати як засіб впливу, формування та збереження світобачення й ментальності суспільства або нації. Кожен відомий історико-культурний туристичний об'єкт у Києві, як й в інших знаних туристичних місцях світу, створювався попередніми поколіннями, що вклали в цього не лише практичні функції, але й символічні, ментальні значення. Тому туристичні дестинації мають слугувати і слугують не лише для розваги чи просвіти, передачі історичних знань, відомостей про культуру попередніх поколінь, але й також для збереження й передачі національної пам'яті, самоідентифікації, ментальної парадигми, свідомості сучасним і майбутнім генераціям.

Висновок. Підбиваючи підсумок викладеної праці, зазначимо, що хоча науковий термін туристична дестинація й був відносно недавно введений в застосування, соціокультурний феномен, що за ним стоїть, був відомий людству від початків існування мережи доріг та культури мандрівок. Центральна Україна, знаходячись на перетині міжнародних торгових шляхів зі сходу на захід й з півдня на північ, тисячоліття являє собою економічний, політичний, культурний, релігійний, освітній центр всіх українських земель. Своїми культурними, духовними дестинаціями, місцями паломництва, іншими об'єктами до яких, з покоління в покоління, цілеспрямовано вирушали подорожуючі, що пізніше оформились як всесвітньовідомі туристичні дестинації, Центральна Україна, безумовно, впливала не лише на традиції, культуру, світосприйняття, але й, також, формував ментальну парадигму українського соціуму. Відвідуючи Центральну Україну, мандрівники, паломники і туристи з особистих вражень та емоцій склали спільну думку, що інтегрувалась в суспільну свідомість, формуючи, підкріплюючи та передаючи далі, майбутнім поколінням, культурну ідентичність, ментальну парадигму, що визначали самоідентифікацію та спрямованість поступу народу.

Вивчення специфіки впливу туристичних дестинацій на духовність і свідомість соціуму, як взаємопов'язаних соціокультурних феноменів, потребує подальшого аналізу й досліджень. Адже вплив культуротворчого потенціалу дестинацій Центральної України, їх сакрального та духовного значення для ментальної парадигми українського соціуму є безумовний, як в історичній ретроспективі, так й в сьогоденні. А ці історико-культурні пам'ятки й туристичні дестинації були і є важливими складовими формування ментальності та збереження національної ідентичності українців. Дані студії матимуть важливе теоретичне й практичне значення для подальшого збагачення сучасного гуманітарного, в тому числі культурологічного, знання; для збереження історико-культурних пам'яток, розвитку туристичних дестинацій, відновлення вітчизняної інфраструктури, економіки, транспортної, туристичної та інших галузей, а також комплексної відбудови України й виведення нашої країни на рівень розвинутих, цивілізованих, успішних європейських держав.

Література

1. Ананьїн В. О., Горлинський В. В. Ментальні структури свідомості як передумова сталого розвитку і безпеки суспільства. *Мультиверсум: філософський альманах*. 2021. Вип. 2 (174), Т. 1. С. 3–18.
2. Бабина Т. Г. Історичні виміри менталітету: своєрідність українського світу. *Вісник Дніпропетр. ун-ту. Філософія. Соціологія. Політологія*. 2012. Вип. 22(2). Т. 20. С. 8–12.
3. Власевич Т. Ментальність як вихідний вимір народного світобачення. *Вісник Львівського університету. Філософсько-політологічні студії*. 2011. Вип. 1. С. 56–65.
4. Денисюк Ж. З. Комунікація та комунікативні практики як транслятори цінностей суспільства. *Взаємодія культури, науки і мистецтва в питаннях розвитку моральності сучасного європейського суспільства*: матер. Міжнар. наук. конф. (Рига, 28–29 грудня 2021 р.). Рига: Baltija Publishing, 2021. С. 11–14.
5. Коваль М. А. Національна ментальна парадигма як інноваційний підхід у підготовці військової еліти. *Вісник НТУУ "КПІ": зб. наук. пр. Філософія. Психологія. Педагогіка*. Київ: Політехніка, 2006. № 1 (16). С. 105–109.
6. Копієвська О. Р. Проблематизація травми у європейському науковому дискурсі кінця ХІХ – початку ХХ ст.: культурно-історичний контекст. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*: наук. журнал. Київ, 2023. № 1. С. 3–8.
7. Кривда Н. Ю. Конструювання української ідентичності: виклики комеморації. *Українські культурологічні студії*. Київ, 2018. № 1. С. 5–20.
8. Крупа І. П. Про дефініцію "туристична дестинація". *Питання культурології*. 2013. № 29. С. 83–89.
9. Липа Ю. Призначення України: з 1 мапою і 12 схемами в тексті. New York, Говерля, 1953. 305 с.
10. Поляренко В. С. Ментальність як невід'ємна складова культури нації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Філологія*. 2015. № 19, т. 2. С. 108–110.
11. Marhomi C. L. Cultural Tourism and Knowledge Management: The Importance of Epistemological Awareness in Cultural Tourism Destination Management. *Digital Press Social Sciences and Humanities*. 2023. Vol. 9: 00003. DOI: doi.org/10.29037/digitalpress.49435 (дата звернення: 20.06.2023).
12. Zulvianti N., Aimon H., Abror A. Perceived Environmental Value, Destination Image, and Tourist Loyalty: The Role of Tourist Satisfaction and Religiosity. *Sustainability*. 2023. № 15, 8038. DOI: doi.org/10.3390/su15108038

References

1. Ananiin, V. O., Horlynskyi, V. V. (2021). Mental structures of consciousness as a prerequisite for

sustainable development and security of society. *Multiversum. Philosophical almanac*, 2 (174), 1, 3–18 [in Ukrainian].

2. Babina, T. H. (2012). Historical dimensions of mentality: peculiarity of the Ukrainian world. *Bul. of Dnipropetr. Un-ty. Series: Philosophy. Sociology. Politology*, 20, 22 (2), 8–12 [in Ukrainian].

3. Vlasevych, T. (2011). Mentality as the original dimension of people's world view. *Visnyk of the Lviv University. Series Philos.-Political Studies*, 1, 56–65 [in Ukrainian].

4. Denysyuk, Zh. (2021). International scientific conference "Interaction of culture, science and art in terms of moral development of modern European society": conference proceedings, December 28–29, 2021. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 11–14 [in Ukrainian].

5. Koval, M. A. (2006). National mental paradigm as an innovative approach in the training of the military elite. *Visnyk NTUU "KPI": zb. nauk. pr. Filosofii. Psykholohii. Pedagogika*, 1 (16), 105–109 [in Ukrainian].

6. Kopievska, O. R. (2023). Problematisation of Trauma in European Scientific Discourse of Late XIX–Early XX Century: Cultural and Historical Context. *National Academy of Culture and Arts Management Herald: Science journal*, 1, 3–8 [in Ukrainian].

7. Kryvda, N. Yu. (2018). Constructing the Ukrainian identity: the challenges of commemoration.

Ukrainian cultural studies, 1, 15–20. Retrieved from: <http://ucs-univ.kiev.ua/images/archive/issue2/4.pdf> [in Ukrainian].

8. Krupa, I. P. (2013). On the definition of "tourist destination". *Issues in Cultural Studies*, 29, 83–89 [in Ukrainian].

9. Lypa, Yu. (1953). *Destination of Ukraine*. New York, Howerla, 305 [in Ukrainian].

10. Poliarenko, V. S. (2015). Mentality as an inherent part of the culture of the nation. *International Humanitarian University Herald. Philology*, 19, 2, 108–110 [in Ukrainian].

11. Marhomi, C. L. (2023). Cultural Tourism and Knowledge Management: The Importance of Epistemological Awareness in Cultural Tourism Destination Management. *Digital Press Social Sciences and Humanities*, 9, 00003. DOI: doi.org/10.29037/digitalpress.49435 [in English].

12. Zulvianti, N., Aimon, H., Abror, A. (2023). Perceived Environmental Value, Destination Image, and Tourist Loyalty: The Role of Tourist Satisfaction and Religiosity. *Sustainability*, 15, 8038. DOI: doi.org/10.3390/su15108038 [in English].

*Стаття надійшла до редакції 22.06.2023
Отримано після доопрацювання 27.07.2023
Прийнято до друку 10.08.2023*